
ПЕРЕДМОВА

Читаю у Вікіпедії нарис про антиутопію в українській літературі. Антиутопія — це жанр, що зображає всі негативні риси людського суспільства у вірогідному майбутньому. Вона нібито покликана застерегти нас, попередити, та змусити задуматися. З подивом дізнаюся що цей вельми цікавий пласт в Україні практично мертвий — з 1928 року написано лише шість романів-антиутопій! Жанр ледве жевріє.

Добре що звук критично мислити. Вчитуюся в той список і не бачу серед авторів ні Куркова, ні Рафаєнко, ні себе улюбленого. Зазначаю, що список в Вікі не є повним. Та все ж антиутопій в Україні значно менше ніж романів будь-якого іншого жанру. Запитуєш про антиутопію і чуєш про Орвела. Особливо обізнані ще можуть згадати Кафку. Жоден з романів вітчизняного походження не на слуху.

Я замучився у відгуках читачів читати про свій «Абсурд»: «то як наш «1984» або «то як «Процес» Кафки, тільки з нашими реаліями». Наше ж українське сприймають лише через призму загальновідомого закордонного. Та й то максимум з двома творами.

Кому зараз до шедеврів Томаса Мора чи Джонатана Свіфта? Наше суспільство знає лише одного чи двох утопістів. Та й то не вітчизняних. І це попри навіжене життя нашої країни з початку 20-го сторіччя й до наших днів. Попри туманні і не завжди райдужні перспективи на майбутнє. Від яких (тих «не райдужних перспектив») хочеться застерегти, уберегти,

попередити. Показати «у всій красі» як воно може бути у майбутньому і ЯК НЕ МАЄ БУТИ.

Поодинокі «постріли» в українській літературі не досягають своєї мети — ми постійно наступаємо на ті ж граблі, про які кричать, застерігають, волають письменники. Порівнюю тиражі книжок «звичайних жанрів» та антиутопії. Підкрадаються сумніви чи варто друкувати ще щось...

І раптом отримую пропозицію написати передмову до збірки антиутопій. Відкриваю зміст з назвами, анотаціями, синопсисами та логлайнами. Від подиву, захвату, змішаних відчуттів перехоплює подих — двадцять чотири (!) нових імені! Два томи антиутопій відразу! Це не поодинокі «постріли»! Це «кулеметна черга» цікавими та якісними текстами! Майже в чотири рази більше творів-антиутопій, ніж за трохи не повне сторіччя утопічної літератури в Україні (пробачаємо неточність в Вікі — все одно це неймовірний сплеск). Нехай і в короткій формі. Двадцять чотири цікавих сюжетів. Відразу двадцять чотири автори, які Думають, Розмірковують про наше майбутнє. Переймаються, Кричать, Волають, Застерігають, Попереджають!

Без сумніву ця двотомна збірка — унікальне явище в українській літературі. Подібного ми ще не мали. Дай Боже кожному з цих Авторів бути почутими.

Віталій Запека

РЕСТАРТ

Катерина Скрипка

- Назвіть своє ім'я.
- Богдан Мартинюк, Ваша честь.
- Вік?
- П'ять років.
- Місце роботи?
- Креативний директор компанії «УкрНейтів-Фіلم», Ваша честь.

— Пане Мартинюк, ви знаєте, в чому вас обвинувачують?

— Так, Ваша честь. У погрозах вчинити фізичне насильство.

Присяжні здивовано загомоніли. Наляканий зойк пройшов залом, досягнув ідеально білих порожніх стін і розчинився, поглинутий м'якою піною звукоізоляційного матеріалу. Застигла картинка ожила, ніби невидима рука почала крутити ручку старого проектора з шаленою швидкістю. У холодному світлі затанцювали тіні.

— Прошу тиші в суді!

Кімната завмерла. Богдан переступив із ноги на ногу і подивився на глядачів. Бліда світлоока жінка підбадьорливо кивнула, усміхаючись самими очима. Суддя ковзнув поглядом по екрану вмонтованого в стіл планшета й прочистив горло:

— Пане Мартинюк, це правда, що під вашою опікою перебувають дві особи з категорії соціального піклування?

— Так, Ваша честь.

— За яких обставин ви отримали опіку?

— Ці люди — мої батьки, Ваша честь. Одразу після народження я оформив на себе опіку, щоб нам не довелося розлучатися. Єдине можливе рішення у нашому випадку.

Присяжні застигли на місці, не зронивши жодного звуку. Їхні погляди були прикуті до обличчя тендітного світловолосого хлопчика, але він бачив лише дві пари очей — прозоро-зелені та сині, з розширеними зіницями.

— Хто представляє ваші інтереси, пане Мартинюк?

— У цьому немає потреби, Ваша честь. Я повністю визнаю свою провину і прошу пом'якшення вироку з огляду на...

— Суд не може допустити порушення вашого права на захист, пане Мартинюк. Заява, зроблена за відсутності законного представника, не береться до розгляду і буде вилучена з протоколу. Оскільки ви не маєте адвоката, вам призначать державного захисника. Розгляд справи переноситься на десяту годину ранку 28 червня 2123 року. До того часу, пане Мартинюк, ваше пересування обмежено районом проживання. Засідання закінчено!

Присутні підвелися, виказуючи повагу головному судді. Коли за ним зачинилися двері, тумба відповідача повільно поїхала вниз. Дочекавшись, коли платформа зрівняється з підлогою, Богдан витер чоло білосніжною хусткою, обережно склав її в кишеню клубного піджака, і в супроводі офіцера попрямував до виходу. Там на нього чекали бліда повненька білявка та худий чоловік з відміченими сивиною скронями. Нові модні наряди виглядали на них чужорідними та недбалими.

— Богдане, — жінка потяглась до його руки, та, помітивши погляд офіцера, знічено поправила зачіску. — Все гаразд?

— Так, мамо, — хлопчик лагідно усміхнувся. — Ходімо додому.

Він ішов попереду поруч з офіцером. Один поворот стерильного, як його репутація, коридору, за ним — другий. Повз однаково безколірні двері, штучні рослини заспокійливої зеленої барви, широкі панорамні вікна. Під тихе гудіння вентиляційних систем, під оцінювальними поглядами відеокамер. Біля входу на них чекала службова машина. Двері безшумно відкинулись вгору. Жінка, не дочекавшись, доки трап спуститься до ніг сина, підхопила його, вместила на заднє сидіння, заметушилась, поправляючи захисні ремені та лацкани італійського піджака.

— Олесю, — чоловік торкнувся її ліктя, — припини, не ганьби хлопця...

— Чоловікам теж потрібна турбота, — несподівано втрутився офіцер. — У цьому немає нічого поганого.

— Так, звісно, — чоловік почервонів і зайняв своє місце.

Електрокар плавно рушив, стрімко лишаючи будівлю суду позаду. Богдан дивився, як за вікном пропливають затишні провулки, квітучі сквери та прохолодні фонтани, яскраво вдягнені люди, кудлаті хмарки та весняний сонячний день. Незмінним було тільки його відображення.

Офіцер доставив родину додому й відбув виконувати службові обов'язки, нарешті залишивши їх самих. Жінка одразу взяла Богдана за руку та повела у будинок, дорогою ніжно стискаючи маленькі пальці. Хлопчик скинув мокасини з тонкої екошкіри та позіхнув.

— Сідай, мій хороший, відпочинь, — залопотіла жінка, непомітно штурхаючи чоловіка. — Ми з татом зараз на стіл накриємо, тобі треба поїсти, набратися сил...

— Трохи згодом, мамо, — Богдан м'яко прибрав руку. — Треба піднятися у кабінет — не хвилюйся, я ненадовго.

Кроки босих ніг завмерли на другому поверсі, залишивши дві розгублені фігури посеред великої, наповненої модерним приладдям кухні.

Хлопчик повернувся за дві години, вдягнений у домашній костюм та зручні капці. З мокрою після душу волосою стікало за комір, але Богдан не зважав. Він сидів за обіднім столом, обводячи пальцем візерунки на скатертині. Темні кола під очима ще більше підкреслювали тендітність зосередженого, по-дитячому припухлого обличчя. Перезирнувшись, чоловік з жінкою почали накривати на стіл. Перед хлопчиком з'явилась тарілка поживної їжі та запітніла склянка з лимонадом. Вечеряли мовчки.

Нарешті, нервово відпивши ковток лимонаду, жінка наважилась заговорити:

— Синочку, будь ласка...

— Усе буде добре, мамо. Обіцяю: я з усім розберусь!

— Максиме! — вона кинула благальний погляд на чоловіка, що стискав склянку побілілими пальцями.

Богдан зупинив батька жестом.

— Я вже все вирішив. Вам нема чого хвилюватися. На роботі мене підтримали.

— На роботі... — жінка гірко посміхнулася. — Серденько, ти маєш більше відпочивати, весь час працюєш, працюєш...

— Мені дали відпустку, — губи Богдана стислися у тонку лінію.

— Ти не радий?

— Ніхто не радий, але закон є закон — «відпочива-тиму» до кінця суду. — Хлопчик мотнув майже сухим чубом та підвівся з-за столу. — Дякую за вечерю.

Чоловік та жінка опустили очі й застигли, мов викопні комахи в бурштині. Богдан, ледь чутно зітхнувши, обійшов стіл, обійняв батьків за плечі. У невагомій, наче пухова ковдра, тиші, вони слухали, як б'ється серце їхнього єдиного сина.

Двоповерховий будинок у передмісті дрімав під примарним сяйвом молодика. У кімнаті біля кабінету вже давно не горіло світло, вікна першого поверху також були темні. Двоє з трьох його мешканців спали, і тільки в кутку, поряд з увімкненою посудомийкою, беззвучно плакала світловолоса жінка.

Ранок настав за розкладом. Богдан лежав у розібраному ліжку, споглядаючи, як сонячний промінь повзе стіною витриманої у мінімалістичному стилі кімнати. Нейтрально-бежевий спалахував помаранчевим полум'ям, і зухвалий промінь ішов далі, не лишаючи по собі слідів. Та йому здавалось, що він бачить на стіні темні плями, а порошинки, що кружляли в повітрі, спадають додолу попелом.

Дзвінок із незнайомого номера. Так, в нього є час, щоб зустрітися. У нього є весь час світу, тож обирайте, коли вам зручно, пане.

Автівка спинилась біля будинку рівно о другій. Юнак з пронизливим поглядом роззирнувся довкола. Зліва розкинувся елітний квартал автономних будівель-фортець, в яких можна пережити ядерний вибух та економічну кризу. З іншого боку, за тонкою межею зелених насаджень, простяглися однакові блоки соціальних помешкань з пласкими дахами та маленькими

вікнами. Дім на межі двох світів був ретельно оздобленим під класику минулого століття. Сонячні панелі на даху замасковані під черепицю, дорогі дерев'яні рами замість екопластику, живий газон, підстрижений людською рукою. У цю унікальну споруду вклали чимало зусиль, щоб зробити її менш помітною, подібною до інших, гармонійно вписати в навколишній простір. Чимало зусиль, та ще більше грошей.

Богдан відійшов від вікна, накинув халат та спустився вниз, щоб зустріти візитера. Натягнувши привітну усмішку, він розчахнув двері якраз у момент, коли той збирався постукати.

— Євген Розумака, адвокат, — відрекомендувався юнак.

— Богдан Мартинюк, — хлопчик потис простягнуту руку та запросив адвоката в дім.

— Не заперечуєте?.. — Євген окреслив приміщення жестом. — У вас відмінний смак, маю віддати шану.

Богдан кивнув, дозволяючи чужинцю затриматись у вітальні. Поки Євген роздивлявся релакс-зону та останню модель «Сновидця» («Усвідомлені сни — новий вимір реальності!»), він стояв нерухомо, наче хтось невидимий, проходячи повз, натиснув на паузу.

— Богдане, у нас гості? — жінка увійшла до кімнати, і, кивнувши сину, одразу перемкнула увагу на гостя. Швидко знайшовши спільну мову з Євгеном, запропонувала йому невеличку екскурсію. Коли вони вийшли з вітальні, хлопчик розслабив плечі. Притиснувшись до стіни, заховав обличчя у долонях.

— Вона завжди намагається виправити ситуацію, — чоловік непомітно підійшов та присів поруч із сином, так, що вони торкались плечима. — Ігнорування протоколу поведінки із гостем на тебе не схоже. Що трапилось?